

З АХІДНА Україна, а особливо Волинь були місцем великої дослідницької роботи археолога І.К.Свешнікова. Він провів розкопки і на території нашого району, в Дорогобужі. Знайдені і вивчені ним цінні історичні пам'ятки значно поповнили експозиції музеїв Рівного, Луцька, Дубна, Львова, але більшість їх стала надбанням музею-заповідника «Козацькі могили» в селі Пляшева Радивилівського району. Ігор Кирилович дуже багато зробив у справі вивчення Берестецької битви 1651 року між козаками та польською війською. Поле Берестецької битви — куточок території на межі

дорогами. Ігор, будучи господарем маєтку, в стосунках з селянами завжди виявляв тактовність, врівноваженість, повагу до старших, умів вислухати залежного і піти йому назустріч.

Отже, сім'ю Свешнікових знали в селі як культурну, звану і співчутливу до бідних.

Тут я хочу згадати одну важливу подію в історії Хотина і в житті Ігоря Кириловича. Йшов 1939 рік. В західних областях України встановлюється радянська влада, розпочинається ліквідація поміщицьких господарств, а самих поміщиків вивозять в Сибір. В Хотині районні керівники проводять селянський сход (збо-

думав, що пани завжди їдять якісь марципани. Їм також несолодко».

Коли у 1944 р. наблизився фронт Ігор Кирилович виїжджає із сім'єю у Львів, де в перші післявоєнні роки працює екскурсоводом в історичному музеї.

В 1947 році я і мій ровесник Іван Ковальчук (на цей час ми закінчили сім класів) та Трохим Шевчук, старший віком від нас, поїхали у Львів, щоб влаштуватися на навчання у якийсь технікум. Трохим знав про місце роботи Свешнікова. І ось відбулася наша зустріч. Ігор Кирилович більше години нас розпитував про всі новини, що мали місце в селі. Коли

тут суспільних наук. Тут він захистив кандидатську і докторську дисертації, став видатним археологом України. Свої праці він вільно писав не тільки українською і російською мовами, але й вільно володів польською і латинською, був почесним членом Академії наук у Варшаві.

Свої розкопки в районі «Козацьких могил» Свешніков розпочав на початку 70-х років і проводив протягом багатьох літ. В перші роки незалежності України ним в районі «Козацьких могил» (в с. Острів) проведено ряд науково-теоретичних конференцій, присвячених історичному значенню Берестецької битви 1651 року. Конференції мали великий резонанс, в них брали участь науковці багатьох областей України.

«Козацькі могили» — це своєрідне дітище великого вченого. В залах музею сотні експонатів, які розкопані і теоретично обґрунтовані археологом. Тут шаблі, бойові сокири, чекани, кулеліжки, порохівниці, козацькі ложки, люльки, казанки. Особливу увагу привертають козацькі чоботи, які є найрідкіснішим експонатом музею. Безліч людських скелетів розкопано на переправах через річку Пляшівка, ними поповнився саркофаг Георгіївської церкви. Простота, людяність, чесність, повага до інших — це ті риси, які завжди звеличували людину, а особливо вченого, який повністю віддав себе служінню людям і Батьківщині.

Таким назавжди в моїй пам'яті залишився Ігор Кирилович.

Нещодавно на території музею-заповідника «Козацькі могили» відбувся великий святковий мітинг, присвячений пам'яті Свешнікова. В ньому взяла участь керівники нашої області, Радивилівського району, вчені, письменники, місцеві краєзнавці, окремі представники духовенства. Тут відкрито і освячено меморіальну дошку на честь видатного вченого.

Хотілося б, щоб в експозиції музею «Козацькі могили» знайшов вагоме місце і куточок, присвячений життю і науковій діяльності вченого. Бажано, щоб в ньому були окремі біографічні дані, експоновані фото, а можливо, і окремі особисті речі. В наш час, коли відомі місця проживання найближчих родичів вченого, можна зібрати безліч цінних матеріалів, які розкрили б його тернисті життєві і науково-пошукові шляхи. А він цього заслужив.

Іван ШИШКО,
краєзнавець,
житель с. Липки.

ЧЕРЕЗ РОКИ, ЧЕРЕЗ ВІКИ

ПОВЕРНУВ НАРОДУ ГЕРОІЧНІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ КОЗАЦТВА В НАШОМУ КРАЇ ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ-АРХЕОЛОГ ІГОР СВЕШНІКОВ, ЯКОГО Я ЗНАВ ОСОБИСТО. ДНЯМИ ІГОРЮ КИРИЛОВИЧУ ВИПОВНИЛОСЯ Б 85 ЛІТ. ПРО НЬОГО МОЯ РОЗПОВІДЬ ІВДЯЧНІ СПОМИНИ ПРО НАШІ ЗУСТРІЧІ БАГАТО РОКІВ ТОМУ

трьох областей: Рівненської, Волинської та Львівської, місце величного подвигу десятків тисяч козаків, які героїчно захищали рідну землю і полягли у нерівній боротьбі з іноземцями. Поряд цього поля майже 30 років жив Ігор Свешніков, часто бував на ньому, бачив, як у часи польського гніту йшли сюди українські патріоти вклонитись пам'яті polegших козаків, закликали боротись за самостійну Україну.

Сам І.К.Свешніков був збіднілим поміщиком в с. Хотин сучасного Радивилівського району.

Старожилі розповідали, що дитинство Ігоря і його сестри Ірини було важким, вони рано залишились без батька. Всі клопоти по господарству та вихованню дітей несли мати і бабуся. Мати спромоглася дати Ігорю вищу освіту — він закінчив Львівський університет. Сестра Ірина здобула фах фельдшера. Сім'я Свешнікових користувалася великим авторитетом у селян. Я сам уродженець села Хотин і частенько чув від своїх батьків та сусідів, що Ігор не такий поганий, як пани Вікторівський чи Белімов (в селі було ще два поміщики — родичі Свешнікова). Сім'я Свешнікових надавала селянам велику медичну допомогу. Бабуся Ліпа заготовляла трави і виготовляла з них ліки, якими потім лікувала хворих селян. Ірина часто надавала благодійну допомогу селянам своїми власними ліками, які при панській Польщі були дуже

ри), де має бути «вирішене» питання про панський господарств. Учасники зборів стіною стали на захист сім'ї Ігоря Свешнікова. Вони заявили, що цього пана не віддадуть в Сибір, бо він і вся його сім'я завжди жили в мирі і злагоді із селянами. Свешнікову дозволили жити в двох кімнатах його дому (інша частина була відведена під клуб та сільраду), а на прожиття йому залишили декілька десятків його курей, гусей, качок. Два інші поміщики (Вікторівський, Белімов) були вивезені в Сибір.

В роки німецької окупації Ігор Кирилович працював вчителем у Хотинській початковій школі. Я був його учнем у третьому та четвертому класах.

Бабуся Ліпа і сестра Ігоря Кириловича Ірина і далі надавали допомогу хворим селянам.

Одночасно вся сім'я щонеділі відвідувала церкву (так було і раніше), прослуховувала церковні відправи місцевого священика Лозов'юка, з яким була у великій дружбі.

Пригадую 1943 рік, коли одного дня в школі Свешніков запропонував мені віднести його дружині дверний ключ, що був захоплений ним у школу помилково. Його дружину я застав на кухні, де вона годувала сина пісною картоплею і зрідженим кислим молоком. Розповідаючи потім про це своїй мамі, я сказав: «Пани, а їдять пісну картоплю із синім молоком». Мати засміялась і відповіла: «А ти

він довідався, що в його будинку планується відкриття лікарні, то із задоволенням сказав: «Хай ця будова ще хоч послужить селу». Щодо нашого навчання, то Трохиму, який вже мав деяке відношення до техніки, бо вже міг водити автомобіля, запропонував поступити в автодо-рожний технікум, що знаходився недалеко від історичного музею. Мені і Ковальчуку було рекомендовано поступити у Бродівське педагогічне училище, яке знаходилось за 25 кілометрів від с. Хотин. Цю ре-

комендацію Свешніков обґрунтував тим, що це полегшить нашим батькам умови надання нам певної матеріальної допомоги, а саму професію учителя змалював як престижну і корисну для людства. Так я став студентом Бродівського педучилища. Отже, мій вибір професії тісно пов'язаний з настановами Свешнікова. Ставши згодом істориком, я тісно пов'язав свою діяльність із краєзнавством. Це також в певній мірі заслуга Свешнікова, бо я завжди уважно слідував за його дослідницькою роботою, особливо в районі «Козацьких могил», територія яких була мені близькою. Тут пройшло дитинство мого батька, уродженця села Острова, тут жили мій дід і прадід. Сам я в дитячі і юнацькі роки також був частим відвідувачем «Козацьких могил». В 50-х роках Ігор Кирилович переходить працювати у Львівський інсти-